

je i nestao kao krijesnica. Umro je druge godine u Novom Marofu. Profesor apologetike bio je fra Gracijan Raspudić, jedan od najspособnijih fratara naše provincije. Izgledao nam je liberalan, a možda je takav i bio. Kad sam ga nakon četrdeset godina sreo u Chicagu čudio sam se njegovoj velikoj pobožnosti.

Treću godinu studija bogoslovije nastavili smo u Mostaru. Ređeni smo u četvrtoj godini studija. Na Novu godinu po julijanskom kalendaru Mostar je bio bombardiran. Stotinu letećih tvrđava izbacilo je teret bomba na taj mali grad, koji je vjerojatno bio središte obrane Jadrana. Samostan je bio ruiniran, pa smo ga morali napustiti. Studenti treće i četvrte godine pošli su u Veljake, a prve i druge godine na Čerin. Na Humcu je ponovno bio novicijat ranije izmješten u Tomislavgrad zbog potreba prostora za studij filozofije. Duvno su već bili okupirali partizani. Novaci su se smjestili kako su mogli, kao i mi u Veljacima gdje smo ostali više od osam mjeseci.

Partizani su se približili i mi smo napustili Veljake. Smjestili smo se na Čitluku, gdje je bila velika iznutra neizrađena kuća. Bili smo zadovoljni da se imamo gdje skloniti. Čini mi se da nismo ni počeli ozbiljno studirati, a partizani su se približavali. Jedne večeri slušali smo borbu na istočnoj strani Neretve. Pucalo se bez prekida iz lakog oružja. Više od sat vremena trajala je ta pucnjava, koja nije prekidana ni jedne sekunde. I tu pucnjava prestade, a začu se bliže prema Čapljini. Ubrzo se pucnjava čula u Šurmancima, a projektili iz bacača mina padali su po Međugorju, posebno po brdima oko Međugorja. Svijetleći metci su lutali posvuda i to svjetlucanje se pomicalo prema zapadu, dok sa zapadne strane nije prestala pucnjava. Uskoro su branitelji Međugorja pristizali na Čitluk i mi smo shvatili da nema vremena ni za razmišljanje ni za oklijevanje. Većina je na brzinu uzela nešto osobnih stvari i tako smo napustili Čitluk. Ja sam došao na Široki Brijeg. Razmatrajući o svemu što se zbiva u nas i u svijetu, zaključio sam da je rat pri kraju, da Njemačka gubi rat, a s njom i Hrvatska. Odlučio sam zajedno s fra Svetislavom Markotićem ići među partizane, pa šta bude. Mislim da smo samo dva dana ostali

na širokom Brijegu. Odlučili smo preko Rasna i Grljevića; pa preko Vitine i Grabovnika, njegova rodnog mjesta, ići na Humac.

U Vitini je fra Janko Bubalo koji je imenovan župnikom nakon što je fra Bono Jelavić pobjegao pred partizanima. S njim je moj kolega fra Stanko Vasilj. Ubrzo će obojica biti zatvarani i maltretirani. Prenočili smo u Vitini, razgovarali o svemu i zaključili da mi ništa ne možemo; da ništa pametno ne znamo odlučiti, nego se jedino predati Bogu i moliti ga da nas sačuva, da mu se ne bismo iznevjerali pa dušu izgubili.

Sutradan s fra Svetislavom idem prema Humcu. Na putu se rastadosmo. On se svratio roditeljima, a ja produžio na Humac. Humački je samostan porušen i spaljen. Ostalo je samo u istočnom krilu nešto mjesta gdje se moglo stanovati. Došavši u samostan osjetio sam da mi tu nije mjesto, pa sam odlučio ponovno otići na Čitluk.

Pošao sam u Ljubuški po propusnicu. U općini me dočeka predsjednik Primorac s Bijače, zvani Škopo. Taj nadimak je dobio jer je škopio svinje po selima. Bio je kršćanin i u isto je vrijeme širio komunizam. To dvoje nekako je spajao, dok nije ostao samo komunist. Kazao mi je da se propusnice izdaju u dogani (zgrada za otkup duhana). Dao mi je pratioca da mi pokaže gdje se to nalazi. Pozdravlja me neki stasom visoki partizan, a učinilo mi se, sudeći prema njegovoj odjeći i prema vladanju, da je visok i po položaju. Bio je to Dušan Mandrapa. Čuo sam za njega. On je Srbin iz Gabele.

Puštam pratioca da ide preda mnom, no on hoće da ja idem pred njim. To mi je sumnjivo, a još ne znam što je. Sretamo neke žene, a one uzdišu: "Zatvoriše ga!"

U uredu sjedi meni nepoznat muškarac. Pravi se važan ili je uistinu važan. Bit će ovo drugo. Pita me o svemu i svačemu, pa i o mom mišljenju o NDH i o ustašama. Kažem mu da sam mislio, kao i svi Hrvati, da moramo zadobiti slobodu, pa kad su je ustaše ponudili bilo mi je drago. To ne znači da im sve odobravam. Osuđujem nevaljaštine koje su počinili. Pita zašto sam bježao pred partizanima. Kažem da je bilo proglašeno da dolaze četnici

Blago Brkić

OD HERCEGOVINE DO KONGA



Mostar - Zagreb
2003.